

Geestelijke architecten van Konya

Veyis Güngör

Augustus 2014

Verlag uit Konya

Inhoud

Voorwoord	03
Mijn betrokkenheid met Konya	04
Mevlana Rumi, Sems en Konya	07
Sommige vrienden van Mevlana Rumi in Konya	10
Kuyumcu Zerkubi Seyh Salahattin	10
Husamettin Celebi (Ahi Türkoglu)	11
Ateşbaz-i Veli	12
Seyh Sadreddin Konevi	14
Ibn Arabi	16
Bahaeddin Veled of Sultan-ul Ulema	18
Sultan Veled	20
Ulu Arif Celebi	21
Bijzondere momenten in Konya	24
Lailatul Qadr	24
Het ochtendgebed in de Kapu Moskee	26
Kapu Camii	27
Konevi Moskee	27
Tahir Pasa Moskee	27
Nawoord	28

Voorwoord

Waarde vrienden van Mevlana Rumi,

In de laatste week van onze Masnawi bijeenkomsten hebben jullie allemaal een persoonlijke opdracht gekregen. Ikzelf heb deze opdracht niet gemaakt, omdat ik die week op zakenreis was. Vandaar ook dat ik niet aanwezig was bij de bespreking ervan.

Om dit goed te maken heb ik een verzoek ingediend bij dhr. Abdulwahid van Bommel.

Mijn verzoek was, dat ik wekelijks een korte beschrijving maak over de geestelijke architecten van Konya. Ik ben namelijk een paar weken op vakantie in Konya, de stad waar Mevlana Rumi zijn meesterwerk de Masnawi heeft geschreven. Tevens een stad waar twee oceanen, namelijk Mevlana en Sems, elkaar hebben ontmoet.

De heer Abdulwahid van Bommel vond het ook een goed idee.

Hoop dat jullie dit ook zullen waarderen.

Met vriendelijke en mystieke groeten uit Konya.

Veyis Güngör

Verslag uit Konya, deel I

Mijn betrokkenheid met Konya

Beste Mevlana Rumi vrienden,

Voordat ik het wekelijks verslag over de geestelijke architecten van Konya schrijf, wil ik eerst uiteenzetten waarom Konya zo belangrijk is voor mij.

Ik ben geboren in Akoren, een klein stadje aan de rand van het Taurus gebergte. De Taurus bergen zijn een soort muur tussen Konya en de Middellandse zee. Ik was een jaar of 6 toen ik de naam van Mevlana Rumi hoorde. Op mijn negende heb ik kennis gemaakt met de dansende derwisjen in Konya die de 'Sema' uitvoerden. Hierna kwam ik vaker, op die leeftijd al helemaal alleen, met de bus naar Konya. Tot 17.00 uur slenterde ik in de heilige straten van Konya en dezelfde dag om zes uur nam ik de bus terug naar mijn dorp. De stad Konya trok me enorm aan. Op 14 jarige leeftijd zat ik op een middelbare school in Konya, want die waren er destijds niet in mijn dorp. Ik woonde alleen in een kamertje in Konya. Op mijn 15de werd ik voorzitter van de jongeren beweging in Konya. Wij probeerden het land te redden met onze idealen. Turkije, en ook Konya, was toen politiek verdeeld en iedereen was gepolitiseerd. Dagelijks werden in Turkije vijftien a twintig jonge mensen, politici, studenten vermoord vanwege de politieke polarisatie. Zelfs de wijken en de straten van de steden waren politiek verdeeld. Het waren donkere en moeilijke jaren voor Turkije. Op mijn 17^e jaar, 20 dagen voor de staatsgreep in 1980 ben ik in het kader van gezinshereniging naar Nederland geëmigreerd. Het was niet mijn keuze naar Nederland te komen. Mijn vader had het namens ons besloten, waarschijnlijk ook om mij te redden uit de uitzichtloze situatie waarin heel Turkije zich destijds bevond.

We kwamen aan in Amsterdam, de stad waar we verder ons leven zouden voortzetten. De helft van mijn hart is echter achtergebleven in Konya. De eerste vijf jaar na de staatsgreep ben ik niet naar Turkije gegaan omdat ik het risico liep opgepakt te worden vanwege mijn politieke activisme. Iedere zomer bleef ik als enige van het gezin alleen achter in Amsterdam. Nu ga ik vijf a zes keer per jaar naar Konya, om de schade in te halen en omdat in Konya nog steeds de helft van mijn hart is.

In Amsterdam organiseer ik bijna elke jaar iets over Konya en Mevlana. De eerste activiteit was bijvoorbeeld op 20 december 1987 op het Rembrandtplein in Amsterdam. Het was het eerste internationale Mevlana Rumi Symposium. Een van de honderd vijftig aanwezigen was dhr. Abdulwahid van Bommel. Dhr. Van Bommel publiceerde toen het kwartaalblad Kibla. Hij scheef naar aanleiding van het symposium een artikel over ons. Het artikel kreeg de titel mee 'Mevlana was op het Rembrandtplein'.

Ook was Atilla Baba aanwezig op dat symposium. Hij is nu de vertegenwoordiger van de Cerrahiye beweging in Nederland.

Sindsdien hebben wij, als Vereniging Turkevi, de afgelopen vijftientig jaar 33 verschillende activiteiten georganiseerd over Konya en Mevlana: symposia, studiereizen naar Konya, uitgave van boeken over Rumi, discussie bijeenkomsten over de beroemde zeven adviezen van Rumi en als klap op de vuurpijl het vertalen van Rumi's meesterwerk, de Mesnevi. Met uiteraard veel dank aan de heer Abdulwahid van Bommel.

Tegelijkertijd hebben wij ook in Konya diverse activiteiten georganiseerd, bijvoorbeeld het Internationale Mevlana en Migratie Symposium in 2003 en het Konya Criteria symposium in 2012.

Kortom, mijn persoonlijke betrokkenheid met Konya en Mevlana Rumi is altijd aanwezig en groeit nog steeds. Het helpt natuurlijk ook dat ik met Sema getrouwd ben, oorspronkelijk ook afkomstig uit Konya maar opgegroeid in Nederland. Als ik in Turkije niet politiek actief was geweest, had ik haar nooit ontmoet....

Elk jaar ontdek ik een andere, een onbekende en mysterieuze kant van Konya. De geestelijke architecten van Konya betoveren mij altijd. Naast onze Mevlana Celaleddin Rumi en Sems Tebrizi betoveren de filosoof Sadreddin Konevi en Ibn Arabi, geestelijke leider Haci Veyis Zade, Ladikli Ahmed Ağa, Cemal Ali Dede en Ebu Said Mehmed Hadimi hazretleri. Maar dit zijn niet enigen. Ieder jaar ontdek ik weer nieuwe namen zoals Seyh Vefa, Tavus Baba en Ates-Baz Veli.

Omdat ik ruim vijf weken in Konya zal zijn, wil ik graag elke week een kort verhaal over de bovengenoemde geestelijke architecten schrijven en deze met jullie delen.

Met dit idee wil ik u allen een beetje de sfeer die ik in Konya meemaak, doorgeven. Ik weet zeker dat mijn woorden te kort zullen schieten om te vertellen en te beschrijven wat ik voel in deze stad. Toch zal ik een poging wagen. Alles wat voor jullie niet duidelijk is of wat jullie niet begrijpen, is te wijten aan mijn tekortkoming, mijn beperktheid. Alles wat jullie wel verstaan, komt voort uit jullie eigen wijsheid.

Met warme en liefdevolle groeten uit Konya, de stad waar Mevlana Rumi's erfenis ligt.

Ik sluit af met deze woorden van Mevlana: "Allah wil dat wij onze huizen in Anatolië nederzetten. Onze laatste halte zal Konya zijn want Konya heeft een sterke aantrekkingskracht op ons."

Konya, 11 juli 2014

Verslag uit Konya, deel II

Mevlana Rumi, Sems en Konya

Vier jaar geleden hebben wij een culturele (bus)reis georganiseerd naar Bosnië. We waren met 50 mensen. Toen we in de hoofdstad Sarajevo aankwamen, zei dhr. Ali Yagci uit Den Haag het volgende: "mensen, als je een nieuwe stad bezoekt, dan moet je, voordat je de stad gaat bezichtigen, toestemming vragen aan de geestelijke architecten van de stad. Dus wij moeten eerste naar het graf van de Bosnische leider Izzet Begovic om dua te doen". Het was geen slecht voorstel, we deden dat zonder twijfel. Sindsdien, als ik naar een nieuwe stad ga, zoek ik eerste de begraafplaats of mausoleum van de geestelijke(n) van de stad om toestemming te vragen. Hoewel Konya mijn geboorteplaats is, doe ik alsof ik voor de eerste keer in Konya ben. Dus moet ik in eerste instantie de graven bezoeken van de twee belangrijke geestelijken, namelijk Mevlana Rumi en Sems. Daarna mogen wij met een gerust hart genieten van de stad Konya. Zelfs Mevlana zei: "degene die mijn graf wil bezoeken, moet eerst langs het graf van Sems". Dit doen heel veel mensen die naar Konya komen om Mevlana te bezoeken.

Beste Mevlana Rumi vrienden,

Jullie hebben tijdens de Masnawi bijeenkomsten veel over Mevlana Rumi en Sems gehoord en gelezen. In mijn kindertijd hoorde ik al verhalen over Mevlana en Sems. Ik wil twee van deze verhalen aan jullie kwijt. Deze verhalen zijn door de eeuwen heen, via overlevering, bewaard gebleven tot op de dag van vandaag.

Vandaag is het 33 graden in Konya, ontzettend warm en droog. Het is eigenlijk niet verstandig om in de middaguren, tussen 12.00 – 15.30 uur, naar buiten te gaan. Sema en ik zijn, heel onverstandig, toch in de middaguren naar het centrum gegaan. Wij lopen van Aladdin (een heuvel midden in de stad, archeologisch gezien heel belangrijk) naar het Mevlana Plein. Vlakbij het begin van Aladdin, tegenover het statige gebouw van de Isbank staat een klein beeld in de kleur turquoise, in een soort mini vitrinekastje. Op deze plek hebben Mevlana en Şems elkaar ontmoet. Dit beeld is daar neergezet om deze ontmoeting te markeren. Op het informatiebord staat dat Mevlana en Şems elkaar hier op 30 november 1244 hebben ontmoet. De gemeente Konya noemt deze plek: “Maraj al-Bahrain”, de ontmoeting van twee Oceanen. Als ik dit lees dan dagdroom ik over het gesprek op dat moment tussen de twee Oceanen. Zoals jullie je wellicht kunnen herinneren, was deze ontmoeting voorbestemd en Şems stelde de volgende

vraag aan Mevlana. “Wie is belangrijker? De Profeet Mohammed of Bayazid-i Bistami? Het antwoord van Mevlana was duidelijk: natuurlijk is de profeet Mohamed belangrijker, hij is belangrijker dan alle profeten en heiligen. Maar Şems stelt meteen de volgende vraag: *‘Hoe kan het dan dat Mohamed heeft gezegd: wij kennen U niet met de kennis die U toekomt. Terwijl Beyazid-i Bistami zei: glorie zij mij! Hoe groot is mijn spirituele majesteit.* Toen Mevlana dit hoorde, viel hij flauw.

Hoe mooi is het dat ik, bijna 770 jaar later, op de plek sta die getuige was van de ontmoeting van de twee Oceanen! Passanten links en rechts lopen langs het vitrinekastje, zonder ook maar een moment te stoppen of zich zichtbaar bewust te zijn van de importantie van deze plek. Misschien is het bewustzijn hierover slechts weggelegd voor toeristen zoals wij en hadden deze mensen zich al eerder verwonderd over de historische waarde van deze plek. Ik neem een foto van het beeld en we lopen verder.

Waarom is de zestigjarige Şems naar Konya gekomen? Het antwoord is simpel. Sems heeft een dua gedaan en zei ‘Mijn geliefde Allah, laat u mij degenen zien die U lief heeft’. Het antwoord is gekomen (waarschijnlijk in zijn droom): “Je bent op zoek naar de zoon van Bahaedin uit Belh, ga naar Rum, Anatolië. Daar zul je hem vinden”. Vanaf hun ontmoeting tot het jaar 1246 zijn de twee onafscheidelijk en Mevlana leert heel veel van Sems.

Ik sla een groot deel van het verhaal over en wil jullie graag meenemen in de gedachte van de multireligieuze stad die Konya toen was. In die tijd leefden moslims, christenen, joden en heidenen in een harmonieuze sfeer naast elkaar. Mevlana heeft hierbij een cruciale rol gespeeld. Want hij zei: de geliefden van Allah zijn overal en onder alle groeperingen, de moslims, joden of christenen. Mevlana had een speciale communicatie methode met niet-moslims ontwikkeld. Vandaar dat Mevlana door christenen werd gezien als de erfenis van Jezus en door Joden als de erfenis van Mozes. Mevlana had naast de moslim-murids (volgers, studenten) ook christelijke en joodse murids. Christelijke murids zeiden: "Onze meester is Mevlana, hij is de zoon van de werkelijkheid en schijnt zelfs op de doden. Zijn licht wordt door iedereen gewaardeerd."

Deze unieke relatie heeft op de sterfdag van Mevlana, 17 december 1273, haar hoogtepunt bereikt. Want op 18 december is, onder grote belangstelling van moslims, christenen en joden, met een ceremonie die van 's ochtend vroeg tot de ondergang van zon duurde Mevlana begraven. Naast de moslims wilden huilende christenen en joden zijn lichaam dragen tot het graf.

Met deze gedachten vergeet men dat Konya 33 graden is en probeert in de kleine straten in de omgeving van het Mevlana plein de multireligieuze ervaringen te vinden en zich te verplaatsen in de tijd van Mevlana.

Konya, 16 juli 2014

Verslag uit Konya, deel III

Sommige vrienden van Mevlana Rumi in Konya

Mevlana had vele vrienden (dost) in Konya. Ze hebben stuk voor stuk een belangrijke rol gespeeld in Mevlana's wereld. De belangrijkste en beroemdste was uiteraard Sems-i Tebrizi, waar ik eerder over schreef.

Ook andere namen hebben een speciale rol bij de ontwikkeling van Mevlana. Twee bekende namen zijn Kuyumcu Salahattin en Husamettin Celebi, Daarna zal ik iets vertellen over Atesbaz-i Veli omdat dat toch een heel apart verhaal is.

Kuyumcu Zerkubi Seyh Salahattin

Seyh Salahattin was een geestelijke leider in Konya en afkomstig uit Beysehir, een klein en prachtig stadje aan het meer van Beysehir (Sema is trouwens ook in Beysehir geboren).

Salahattin heeft een juwelierswinkel in het centrum van Konya. De ontmoeting of kennismaking tussen Mevlana en Salahattin is, net als de ontmoeting met Sems, heel interessant. Mevlana was zijn geliefde Sems kwijt geraakt en loopt in verwarring en verdriet langs de winkelstraat van Konya. Juwelier Salahattin en zijn medewerkers waren bezig met het verwerken van het goud met een hamer. Het geluid van de hamer op het goud is ritmisch van aard en raakt Mevlana diep. Hij vergelijkt het met de muziek van de derwisjen. Mevlana begint de Sema te (doen) dansen. Salahattin ziet dit en zegt tegen zijn medewerkers dat de bewerking van het goud door moet gaan, ook al is het al klaar. De waarde van het goud wordt minder door de onnodige bewerking maar Salahattin vindt de dansende Mevlana zo boeiend dat hem dat niet deert. Ze gaan door tot Mevlana zijn Sema stopt. Salahattin is ondertussen ook

begonnen aan de Sema en het geheel duurt een paar uur.

Salahattin en Mevlana maken op deze manier kennis met elkaar. Volgens Eflaki, die deze ontmoeting heeft beschreven, waren Mevlana en Salahattin destijds beiden murids (leerlingen) van Seyh Seyyid Burhanettin Feridun. Later heeft Salahattin zich aangesloten bij de Mevlevi groep.

Salahattin wordt beschreven als een groot Seyh, een ster van zijn tijd. Hij was het licht van Allah binnen de bevolking. Volgens Sultan Veled, de zoon van Mevlana, was Salahattin de enige mens op aarde die de pijn van Mevlana, veroorzaakt door zijn scheiding van Sems, kon verlichten. Deze relatie heeft natuurlijk ook weer jaloezie gebracht onder de studenten van Mevlana. Want volgens hen is Salahattin slechts een detailhandelaar en verder niets bijzonders. Salahattin lacht om deze kritiek en zegt: 'ik ben een spiegel voor Mevlana. Mevlana ziet zichzelf in mij. Hij heeft mij gekozen omdat hij, in mij, zich zelf herkent'. Mevlana heeft veel gedichten voor Salahattin geschreven. De zoon van Mevlana, Sultan Veled trouwde met Fatma, de dochter van Salahattin.

Tot aan de dood van Salahattin, in 1258, zijn Mevlana en Salahattin goede vrienden gebleven. Salahattin is begraven naast de vader van Mevlana en ligt derhalve in het mausoleum van Mevlana.

Husamettin Celebi (Ahi Türkoglu)

Een andere vriend (dost) van Mevlana was destijds Husamettin Celebi. Husamettin was de zoon van de voorzitter van de Ahilik (een systeem van meester-gezel, in het leven geroepen om het maatschappelijk verantwoorde ondernemerschap te stimuleren en vakmensen voort te brengen). Husamettin is vanaf zijn jeugd volger van Mevlana en hij is vaak aanwezig bij de lessen van Mevlana.

Husamettin neemt de plaats van zijn vader over wanneer hij overlijdt en wordt voorzitter van de Ahi's (de ondernemers). Daarna sluiten alle Ahi's zich aan bij de Mevlana groep.

Husamettin wil dat Mevlana zijn gedichten bundelt in een boek. Mevlana had tot dan slechts 18 regels van de Masnawi op schrift gesteld en Husamettin kon hem overtuigen om de rest ook op schrift te stellen. Mevlana spreekt en Husamettin noteert de gedichten en leert ze uit zijn hoofd. Dit duurde tot op de sterfdag van Mevlana. De totstandkoming van de Masnawi, het meesterwerk van Mevlana, is dus mede te danken aan Husamettin Celebi.

Husamettin was een rijke man en voorzitter van de orde van de Ahi's in Konya. Hij heeft voor Mevlana en zijn studenten een huis met een grote tuin gekocht in Meram. Daar werden ook bijeenkomsten en vergaderingen gehouden als men genoeg had van de binnenstad waar de dergah van de Mevlevi's stond.

Husamettin Celebi schenkt al zijn bezittingen aan behoeftigen en is alleen maar bezig met het schrijven van de Masnawi.

Husamettin vervult voor Mevlana in feite de rol die Salahattin eerder had vervuld: na de dood van Salahattin is Husamettin min of meer de pijnstillert van Mevlana geworden. Vlak voor de laatste dag van Rumi in deze wereld kwamen de murids naar Mevlana en vroegen hem wie de opvolger zou moeten zijn van Mevlana. Het antwoord is duidelijk: "mijn opvolger zal Husamettin Celebi zijn". De vraag wordt hem drie keer gesteld en drie keer krijgen de murids hetzelfde antwoord.

Husamettin is tot aan zijn dood, elf jaar na het overlijden van Mevlana, leider van de Mevlevi's. Ook zijn graf ligt in het mausoleum van Mevlana.

Atesbaz-i Veli

Een andere grote naam die behoorde tot de orde van de Mevlevi's in Konya is Atesbaz-i Veli. Zijn oorspronkelijke naam is Yusuf, maar hij wordt door Mevlana Atesbaz-i Veli genoemd. Atesbaz-i is een Perzisch woord en betekent 'het spelen met vuur', dit omdat Yusuf de kok was van de Mevlevi's en bepaalde bovennatuurlijke eigenschappen bezat. Hij is samen met Mevlana's gezelschap uit Horasan naar Konya gekomen.

Atesbaz-i
Veli
mausoleum
by night

Gedurende mijn vakantie in Konya rij ik bijna dagelijks langs het graf van Atesbaz-i Veli. Het ligt namelijk op de route naar het huis van mijn ouders. Het mausoleum van Atesbaz-i Veli wordt 's nachts verlicht en geeft een heel apart beeld vanuit de verte. Overdag is het beeld niet minder mystiek, maar wel anders. Midden in een volkswijk staat dit mausoleum met aparte architectuur en aan de oostkant is een groot militair oefenterrein. Vlakbij is het terrein van de oude auto-industrie. Ik vraag me af waarom het mausoleum van Atesbaz-i Veli zich juist hier bevindt, ver weg van het mausoleum van Mevlana zelf. De rest van de belangrijke Mevlevi's liggen namelijk begraven vlakbij Mevlana Celaleddin Rumi.

Dat verhaal gaat als volgt. Atesbaz-i Veli was verantwoordelijk voor de keuken bij de Mevlevi dergah's. Hij was, zoals gezegd, de chef-kok van Mevlana. Op een dag zegt Atesbaz-i Veli tegen Mevlana dat er geen hout is om vuur mee te maken. Mevlana

zegt tegen hem: “Als er geen hout is, gebruik je maar je voet als hout, zo kun je toch nog koken”. Atesbaz-i Veli doet letterlijk wat Mevlana zegt en gebruikt zijn voeten als hout om vuur mee te maken. Hij maakt die avond zo het eten klaar. Mevlana hoort dit van een assistent van Atesbaz-i Veli en wordt boos omdat Atesbaz-i Veli zijn bovennatuurlijke krachten laat zien aan anderen. In de visie van Mevlana mag je niet pronken met de eigenschappen die je mee hebt gekregen van Allah. Ik weet niet zeker of het klopt maar ergens heb ik gehoord dat Atesbaz-i Veli hierdoor van de Mevlevi dergah naar Meram is verbannen. Het zou wel verklaren waarom zijn graf elders ligt en niet in het mausoleum van Mevlana, zoals de andere Mevlevi's.

Konya, 23 juli 2014

Verslag uit Konya, deel IV

Seyh Sadreddin Konevi

Zoals ik in het eerste verslag over Konya aangaf, is één van de invloedrijkste religieuze denkers en filosofen Seyh Sadreddin Konevi, een tijdgenoot van Mevlana.

Toen ik in Konya op school zat, bezocht ik regelmatig de Konevi moskee en daardoor ook zijn mausoleum. De moskee annex mausoleum ligt vlak bij mijn middelbare school maar destijds wist ik niet op dat Sadreddin Konevi een invloedrijke filosoof was. Ik kwam er later achter dat Konevi samen met Ibn Arabi, zowel in de Islamitische als in de westerse wereld, sociale wetenschappers beïnvloedde. Toen ik aan mijn studie pedagogiek aan de Universiteit van Amsterdam begon, kreeg ik een boekje van een hoogleraar. Dat boekje droeg de titel 'wat de ogen niet hebben gezien en wat de oren niet hebben gehoord; de geschiedenis van Hay Ibn Yaqzan'. Het boekje is geschreven door een andere Islamitische denker, namelijk door Ibn Tufayl. Het boek wordt wel gezien als de eerste literaire, filosofische roman van Islamitisch signatuur. De boodschap van het boek is dat men zonder opvoeder en

begeleider de 'waarheid' kan vinden. Na het lezen van dit boek heb ik ook kennis gemaakt met namen als Averroes (Ibn Rust), Avicenna (Ibn Sina) en Ibn Chaldoen. Tevens ben ik er achter gekomen dat deze namen via Andalusië de westerse wetenschappers hebben beïnvloed. Rond dezelfde tijd ben ik ook de naam Ibn Arabi en, via hem, Sadreddin Konevi tegengekomen. Ik vroeg me toen af of deze Konevi dezelfde Konevi was als in Konya. Dat was inderdaad zo en mijn interesse voor de ideeën van Konevi en Ibn Arabi werd nog intenser. Een tijd lang heb ik zelfs mijn wekelijkse columns voor de krant Zaman en andere Turkstalige bladen geschreven onder de naam "Güngör Konevi".

Terug naar Sadreddin Konevi. De vader van Sadreddin Konevi, Mevdüddin Ishak was een beroemde mysticus en gaf in de 13^e eeuw les op de universiteit. Hij was ook de politieke adviseur van de leiders van de Selcukken. Daarnaast was hij bemiddelaar tussen de Selcukken en de Abbasieden. Dankzij de bekendheid van zijn vader heeft Sadreddin Konevi op jonge leeftijd kennis gemaakt met denkers, politici en mystici. Hij verliest op negenjarige leeftijd zijn vader. Een van de beste vrienden van zijn vader, Muhyiddin Ibn Arabi, nam grotendeels de vaderrol op zich en zo werd Konevi grotendeels gevormd door Ibn Arabi. Kleine Sadreddin heeft samen met Ibn Arabi diverse reizen gemaakt en filosofische discussie bijeenkomsten bijgewoond. Tijdens zijn studie woonde hij een tijdje in Egypte en in de Palestijnse gebieden. Na zijn studie heeft Konevi zich in Konya gevestigd. Hij heeft een belangrijke rol gespeeld bij de ontwikkeling van Konya.

In 1274, het jaar van zijn overlijden, is voor hem een moskee, een mausoleum en een stedelijk bibliotheek gebouwd. Hij ligt daar nu ook begraven en zijn mausoleum wordt Konevi Turbesi genoemd. Later werd de boekencollectie van Konevi naar de Konya Yusuf Aga Bibliotheek gebracht.

Sadreddin Konevi en Mevlana waren tijdgenoten en leefden allebei in Konya. Volgens de zoon van Mevlana, Sultan Veled, was Konevi bevooroordeeld ten opzichte van Mevlana. Op een nacht droomde Konevi dat hij de voeten van Mevlana

masseerde. Toen hij wakker werd, vroeg Konevi vergiffenis aan Allah. Hij heeft deze droom drie keer achter elkaar gezien. De derde keer na die droom draagt hij zijn

medewerker op om een boek uit de bibliotheek te halen voor hem. Zijn medewerker gaat op weg naar de bibliotheek en ziet Mevlana op de trap zitten. Hij rent terug naar Konevi om hem te vertellen dat Mevlana op de trap zit. Konevi loopt naar de trap, Mevlana staat op en zij omhelzen elkaar. Mevlana zegt tegen Konevi: "maak je geen zorgen, soms masseer je mijn voeten en soms masseer ik jouw voeten. Er is geen vreemde tussen ons." Daarna verdwijnt Mevlana ineens. De volgende dag gaat Konevi met een aantal studenten naar Mevlana's medrese om zijn excuses aan te bieden. Tijdens het bezoek toont Mevlana grote belangstelling voor Konevi. Na afloop van het bezoek zegt Konevi tegen zijn gezellen: "Deze man is versterkt door Allah. Hij is een Veli (geestelijke leider). Na vandaag moet onze relatie met Mevlana anders zijn".

De relatie tussen Konevi en Mevlana is zo intensief geworden dat Mevlana zei: "als ik dood ben, moet Sadreddin Konevi mijn laatste gebed verrichten." Konevi gaat op de sterfdag van Mevlana inderdaad voor in het laatste gebed voor Mevlana. Maar hij valt steeds flauw door wat hij ziet en hij kan het gebed dan ook niet op de juiste wijze verrichten.

Ibn Arabi

Ibn Arabi, uit het Moorse deel van Spanje (Andalusie) is een van de grootste islamitische mystici. Hij wordt ook wel 'Sehy'l Ekber' genoemd. Hij heeft alle godsdienstwetenschappen bestudeerd en meer dan achthonderd boeken geschreven. Er zijn nog hedendaagse volgers van Ibn Arabi's ideeën. In London is een Stichting die als doel heeft het gedachtengoed van Ibn Arabi te verspreiden. Arabi was een goede vriend van de vader van Konevi. Later werd hij leraar van Sadreddin Konevi. Ibn Arabi heeft ook een korte tijd in Konya geleefd. Een aantal boeken heeft hij in Konya geschreven. Net als de vader van Konevi was Ibn Arabi ook als politiek adviseur betrokken bij de Selcukken. Konevi en Ibn Arabi hebben veel gemeenschappelijke wetenschappelijke producties achtergelaten. Sadreddin Konevi en Ibn Arabi hebben een nieuw tijdperk oftewel een vernieuwing gebracht in de Islamitische mystiek. Dit werd als een interne ontwikkeling binnen de islamitische mystiek beschouwd. Zij hebben de mystiek niet alleen tot Hadith en Fikh beperkt maar hebben ook de filosofie erbij betrokken. Konevi definieerde de mystiek als ilm-i Ilahi, de metafysiek.

Ondanks de deportatie van moslims uit Spanje en de invasie van de Mongolen in Anatolië, een tijd waarin veel spanningen tussen verschillende bevolkingsgroepen waren, verdedigde Ibn Arabi de interreligieuze en interculturele dialoog tussen de verschillende groeperingen. Dit idee wordt zowel tijdens de Selcukken als in het Osmaanse Rijk door de wetenschappers en beleidmakers voortgezet. Ibn Arabi zegt hierover het volgende: "Ik geloof dat de boodschap van de Bijbel en de Thora

dezelfde is als de boodschap van de Koran... Ik heb wel eens beweerd dat het geloof van mijn christelijke buurman niet hetzelfde is als dat van mij, maar nu accepteert mijn hart alle religies. Mijn hart is als een grasveld voor gazellen en een klooster voor de christenen, de kabe voor de moslims, een tafel voor de Koran en als de leer van Mozes voor de joden. Liefde is mijn religie. Dit is mijn religie en mijn geloof”.

Volgens Konevi zijn er twee methoden die de mens naar de waarheid brengen. De eerste is dat men vanuit het bewijs de waarheid bereikt. De tweede is een spirituele weg die men met het hart en de geest filtert en/of zuivert. Hierdoor kan men goede eigenschappen ontwikkelen. Volgens Knoei komt de kracht van het verstand door vergelijkingen. Maar de eerste methode is eigenlijk onvoldoende om de juiste kennis te hebben over Allah en de metafysische vraagstukken. Daarom is tasavvuf/mysticisme belangrijk. Konevi beschouwt de tasavvuf methode als een deel van vahiy (heilige boodschap) waarbij Allah zich aan de mens laat kennen.

Beste Rumi vrienden,

Ik ben me er van bewust dat de filosofische ideeën en argumenten van Konevi en Ibn Arabi niet makkelijk in een A4je zijn te vatten. Beschouw deze verhandeling maar als een druppel in de zee en mijn initiatief er één, voortkomend uit onwetendheid.

Een gezegend Ied al-Fitr toegewenst, ook namens Sema, en met liefdevolle groeten uit Konya,

Konya, 28 juli 2014

Verslag uit Konya; deel V

Beste vrienden van Mevlana Rumi,

Deze week wil ik jullie graag iets vertellen over de vader Bahaeddin Veled, de zoon Sultan Veled en de kleinzoon Ulu Arif Celebi van Mevlana Rumi. Zij hebben een bijzondere rol bij de Mevlevilik, Mevlana's leven en de stad Konya.

Beste vrienden,

De naam Ulu Arif Celebi, zijn ervaringen met geheime kennis (Ledun wetenschap) en zijn bovennatuurlijke handelingen hebben diepe indruk op mij gemaakt. Ik moet bekennen dat ik het jammer vind dat ik tot deze zomer niet met de kleinzoon van Mevlana, Ulu Arif Celebi, kennis heb gemaakt. Wij zijn in zelfde stad geboren. Ik heb jarenlang in de omgeving van Mevlana Rumi rond gelopen en toch heb ik niet veel gehoord of gelezen over Ulu Arif Celebi. Wat heel jammer is uiteraard. Het kleine beetje kennis over Celebi maakt mij hongerig naar meer. Ik zal de vertegenwoordiger van het Ministerie van Cultuur, dhr. Dr. Mustafa Cipan bezoeken en ik zal hem vragen hoe ik aan het boek van Ulu Arif Celebi kan komen want dat is nergens verkrijgbaar.

Dankzij jullie, de vrienden van Mevlana Rumi en natuurlijk het huiswerk van dhr. Abdulwahid van Bommel heb ik kennisgemaakt met Ulu Arif Celebi. Hoe gelukkig ben ik...

Bahaeddin Veled of Sultan-ul Ulema

De vader van Bahaeddin Veled, Huseyin Hatibi was een geestelijke meester die alleen maar met godsdienst bezig was. Hij probeerde profeet Mohamed (s.a.v., vrede zij met hem) te volgen en zijn leer uit te oefenen. Op een nacht zag Hatibi profeet

Mohamed (s.a.v.) in zijn droom. Mohamed (s.a.v.) zei tegen hem dat hij met de dochter van de Sultan van Horasan moest trouwen. In dezelfde nacht hebben de Sultan van Horasan, de vezir (verantwoordelijk voor het bestuur) van Horasan en de dochter van de Sultan ook diezelfde droom gezien. Nadat zovelen dezelfde droom hadden, is Huseyin Hatibi met de dochter van de Sultan van Horasan getrouwd en als eerste kind is Bahaeddin geboren. Toen Bahaeddin 12 jaar werd, is vader Hatibi overleden. Vooral zijn moeder wilde dat Bahaeddin op zijn twaalfde een functie bij de overheid zou vervullen maar hij weigerde en ging studeren.

Op een donderdagnacht zagen driehonderd moefti's in de regio Belh de Profeet Mohamed (s.a.v.) in hun droom. Sultan Veled zat aan de rechterkant van de profeet. Mohamed (s.a.v.) zei tegen de moefti's dat zij voortaan Bahaeddin Veled als Sultan-ul Ulema (hoofd van de Ulema's) moesten erkennen. Daarna werd Bahaeddin Veled Sultan-ul Ulema genoemd.

Zoals velen van jullie al weten is Bahaeddin Veled met een gezelschap van ongeveer 300 kamelen met goederen vertrokken van Belh richting Anatolie (Konya). Over de reden van zijn vertrek doen diverse verhalen de ronde. Een van de verhalen is dat er enige spanning ontstond tussen Bahaeddin Veled en de toenmalige Sultan. Een andere bekende reden is de invasie van de Mongolen die oprukten tot aan Belh en alles vernietigden. Na het vertrek van het gezelschap zijn inderdaad vijfhonderd duizend Mongolen naar Belh gekomen en hebben de hele stad vernietigd. Een derde reden is dat Bahaeddin Veled naar Mekka ging om de bedevaart te verrichten. Mevlana was toen zeven jaar oud. Uiteindelijk hebben zij eerste Bagdad bezocht, vervolgens zijn zij naar Mekka gegaan. Daarna is het gezelschap van Bahaeddin richting Konya vertrokken. Het gezelschap vestigde zich eerst in Karaman (Larenda). In Karaman woonden zij zeven jaar. Mevlana is in Karaman met Gevher Hatun getrouwd. Op uitnodiging van Aleaddin Keykubat, Sultan van de Selcukken zijn zij naar Konya verhuisd. Vlak voor vertrek naar Konya is de moeder van Mevlana, Mumine Hatun overleden en in Karaman begraven. Helaas is er weinig documentatie over Mumine Hatun. Wat men weet, is dat zij de moeder is van Mevlana en de dochter van president Ruknettin van Belh. Zij was een sterke en geliefde vrouw.

Het gezelschap van Bahaeddin Veled werd door Sultan Aleaddin en een grote groep mensen ontvangen bij de poort van Konya. Sultan Aleaddin wilde dat het gezelschap in het paleis zou wonen maar Bahaeddin Veled weigerde en ging wonen in de Altin Aba Medrese waar hij les begon te geven.

Bahaeddin Veled begon onmiddellijk zijn educatieve activiteiten. In korte tijd werd hij bekend, ook buiten de stad Konya, en duizenden mensen kwamen zijn lessen volgen. Bahaeddin Veled en Sultan Aleaddin konden goed met elkaar overweg. Na twee jaar in Konya werd Bahaeddin Veled ziek en is op 12 januari 1231 overleden.

Mevlana was toen 24 jaar oud. Bahaeddin heeft het boek "Maarif" achtergelaten als eeuwige erfenis op deze wereld en uiteraard zijn zoon Mevlana.

Sultan Veled

Sultan Veled is de eerste zoon van Mevlana Celaleddin en is in Karaman geboren. Toen de familie naar Konya kwam, was Sultan Veled drie jaar oud. Hij is een bevoorrecht persoon omdat hij opgroeit bij twee geleerden: zijn grootvader Bahaeddin en zijn eigen vader Celaleddin. Sultan Veled beschrijft die jaren als: "toen ik jong was, las ik verhalen in de Medrese van mijn vader. Als ik klaar was met het lezen van een verhaal herhaalde mijn vader en las het zelfde verhaal nog een keer voor mij. Hij vertelde mij ook de andere betekenissen van het verhaal, de diepere lagen. Dan leerde ik meteen ook meerdere betekenissen van de verhalen." Toen Sultan Veled tien jaar werd, had hij bijna alle bijeenkomsten van Mevlana bijgewoond. Sommige mensen dachten dat hij een jongere broer van Mevlana was. Mevlana zei vaak tegen hem: "Jij lijkt het meest op mij qua aanleg, karakter en morele waarden".

Later is Sultan Veled voor zijn verdere studie naar Sam (Haleppo) vertrokken. Daar maakte hij kennis met Sems-i Tebrizi.

Sultan Veled heeft, na de periode van de juwelier Salahattin en Husamettin Celebi, op verzoek van Celebi, de mursid functie van de Mevlevi beweging geaccepteerd. Tijdens zijn moeridschap/leiderschap is de Mevlevilik geïnstitutionaliseerd en op vele plaatsen zijn vertegenwoordigers benoemd. Zo waren er duizenden Mevlevi moerids in Anatolie en daar buiten. Hij heeft ook de Mevlevilik tarikats opgericht. Vaak wordt vermeld dat Mevlevilik door Mevlana opgericht is maar dat is dus niet juist.

Omdat Sultan Veled al op jonge leeftijd betrokken is bij de activiteiten van zijn vader heeft hij zich geestelijk zo ontwikkeld dat zijn vader hem complimenten gaf. Mevlana zei: "De reden dat ik op deze wereld ben, is dat jij geboren kon worden. Al mijn woorden zijn slechts mijn woorden maar jij bent mijn meesterwerk."

Mevlana beheersde zelfs de geestelijke wereld van Sultan Veled. Aflaki schrijft uit de mond van Sultan Veled het volgende. "Op een dag zijn wij samen met mijn vader naar Meram gegaan. Bij de Meram mescid werd een groot Sema uitgevoerd. Mijn vader heeft de zeven geheimen van de lente hier geciteerd. Daarna zei ik 'Subhanallah'. De stad Konya heeft een mooi uitzicht want er straalt rahmet (mededogen) uit. Mijn vader zei dan, 'Ja, vallahi, zeker. Onze Konya is een heilige en blije stad. Voor de ogen van de moerids doneer ik Konya aan jou'. Sultan Veled heeft toen de voeten van zijn vader gekust. Vervolgens zei Mevlana het volgende: 'luister

Sultan, zolang ons mausoleum, de botten van mijn vader en onze kinderen in deze stad zijn, zal Konya altijd veilig blijven.'

Mevlana zegt dat Sultan Veled zijn geheim is. Sultan Veled was enige die dag en nacht, voor een lange periode, met Mevlana Rumi was. Sultan Veled heeft heel veel geheimen van Mevlana gezien en was daar getuige van. Daarom zegt Mevlana tegen Sultan Veled het volgende: "Sultan kijk goed naar mij, heel goed. Als mijn zaadje een boom wordt, dan ben jij klaar om mij te begrijpen. Begrijp mijn diepere betekenis en reik diep naar deze betekenis zodat jij er heerlijke en mooie ideeën uithaalt. Weet dat lichamen van profeten, heiligen en geliefden van deze profeten en heiligen niet dood zijn."

Sems zegt over Sultan Veled het volgende: 'ik doneer mijn hoofd aan Mevlana en mijn geheim aan Sultan Veled'. Er was ook een bijzondere band tussen Sems en Sultan Veled. Toen de jaloezie onder de studenten van Mevlana over Sems groot werd en Sems verdween, heeft Mevlana Sultan Veled opdracht gegeven om Sems te vinden en terug brengen. Dat deed hij Sultan ook graag. Sultan Veled heeft de sobhets van Sems bij elkaar gebracht en als 'Makalat' in boekvorm uitgegeven.

Sultan Veled heeft een belangrijke rol gespeeld bij de verspreiding van de leer van Mevlana naar latere generaties. Hij heeft vijf boeken geschreven. Namelijk: Divan, İbtidanâme (dit boek wordt wel eens 'Masnawi van Sultan Veled genoemd), Rebabnâme, İntihanâme en Maarif. Volgens Cemal Nur, een levende Mevlana kenner, heeft Sultan Veled met deze boeken de betekenissen van Mevlanas werk uitgelegd.

In Maarif behandelt Sultan Veled de issues van de Tasavvuf. Hij zegt in dit boek: 'kijk voor Allah, heb lief voor Allah, want Hij is noodzakelijk voor alle geschapenen'.

Sultan Veled zegt ook: "Allah heeft de wereld, heelal en al het moois niet geschapen opdat jullie daar verliefd op worden en daarmee bezig zijn; Allah heeft alles geschapen zodat jullie op de hoogte zijn van Hem'.

Ahmet Aflaki, een van de beroemde schrijvers die de geschiedenis van de Mevlevilik beschreef, heeft Sultan Veled als bron gebruikt. Zijn bekende boek is Menakib'ul-Arifin. Daarin vermeldt Aflaki vaker de informatie/vertellingen van Sultan Veled. Sultan Veled is op 11 november 1312 (86 jaar) overleden en is begraven naast zijn vader.

Ulu Arif Celebi

Zoals ik in andere verslagen vermeld heb, is Sultan Veled met de dochter van de Juwelier Selahattin, Fatma Hatun getrouwd. Volgens Aflaki hebben zij twaalf kinderen gekregen maar geen van de kinderen is in leven gebleven behalve Ulu Arif

Celebi. Daarom was iedereen zo blij met dit kind. Op een dag zei Mevlana tegen Sultan Veled het volgende: Ik zie bij Ulu Arif nur (licht) van zeven geestelijken. Allah geeft deze nur aan geliefden, zoals Arif Celebi. Deze zeven nurs bevatten de nur van Sultan-ul-ulema Bahaeddin Veled, Seyyid Burhaneddin, Sems-i Tebriz, Celebi Husamettin, Sadreddin Konevi, Mevlana Celaleddin Rumi en Sultan Veled.

Wat betekent dit? Nur (licht) van zeven grote geestelijken weerspiegelen/verschijnen bij Ulu Arif Celebi. Ik snap het niet helemaal en om het te begrijpen, lees ik ideeën van Ulu Arif Celebi. Ruim twee dagen ben ik bezig om in de boekwinkels van Konya en uiteraard via google datgene te vinden naar waar ik op zoek ben, al weet ik op voorhand niet wat dat is. Voor wat ik tegengekomen ben en gelezen heb, schieten woorden te kort. Arif Celebi wordt vooral beschreven door anekdoten. Alle anekdoten en verhalen over Ulu Arif Celebi, vanaf zijn baby, kindertijd en jeugd, maken dat de mens schrikt. De boeken die ik gelezen heb over Ulu Arif Celebi zijn vol met zijn geheime kennis (wetenschap van Ledun).

Een voorbeeld uit zijn baby tijd. Terwijl Arif Celebi als baby in een mandje lag, sprak Mevlana tegen hem 'Arif, zeg Allah, Allah! En Arif Celebi zei heel hard Allah. Arif heft dit drie keer herhaald. Mevlana zei toen 'sinds vandaag is Arif Celebi een Seyh, hij is kandidaat-hoofd van onze orde. Hij zal zich van baby (beşik) tot graf ontwikkelen en rijp worden. Sommige derwijzen die dit zelf gehoord hebben, zijn ter plekke flauw gevallen.

Na de dood van Sultan Veled treedt Arif Celebi op als hoofd van de Mevlevi orde. Hij heeft bijna alle Mevlevi-instellingen in Anatolie en het Midden Oosten bezocht. In zijn periode zijn deze instellingen geprofessionaliseerd. Hij heeft een systeem gebracht dat in alle Mevlevi centra geldig en identiek is. Aflaki, de schrijver van de geschiedenis van de Mevlevi, heeft ook deelgenomen aan bijna alle bezoeken van Arif Celebi. Dus wij leren dat Aflaki en Arif Celebi tijdgenoten zijn. Aflaki heeft ook een boek over Arif Celebi en zijn ontwikkeling geschreven.

Gedurende zijn bezoeken aan diverse steden heeft Ulu Arif Celebi het 'hanedanschap' (er is een vertegenwoordiger, religieuze deskundige en enige verantwoordelijke voor de Mevlevi familie) geïnstitutionaliseerd. Zodoende hebben zowel de lokale als de regionale overheden de vertegenwoordigers van Mevlevi officieel erkend. Ulu Arif Celebi heeft in het Mevlevisme 'de Celebilik' afdeling (zgn. makam) ontwikkeld die nog vandaag geldig is. Met dit systeem is het Mevlevisme gecentraliseerd rondom de familie van Mevlana Celaleddin Rumi. De leer van Mevlana is vanaf die tijd ideologische van aard en wordt een levenswijze voor de aanhangers. De Celebilik is van generatie tot generatie overgedragen. De hedendaagse vertegenwoordiger van de Celebilik is mevrouw Isen Celebi uit Istanbul.

Ulu Arif Celebi reisde vaak. Tijdens de terugweg van één van zijn bezoeken in het jaar 1320, verbleef hij een nacht in Aksaray met zijn delegatie. In de ochtend vertelde hij aan zijn reisgenoten het volgende: 'Ik heb in mijn droom onbeschrijfelijke zaken gezien. Ik stond achter een raam en keek naar een tuin. De eigenschap van deze tuin is 'wat geen ogen kunnen zien, wat heen oren kunnen horen'. Die tuin was zo mooi dat zelfs het paradijs jaloers zou kunnen zijn op deze tuin. Er liepen supermooie vrouwen en mannen rond. Ik zag ook dat mijn opa Mevlana ook daar liep. Ik zei tegen mij zelf, dat is mijn opa toch. Wat doet opa hier vroeg ik me af. Mevlana heeft mij ook gezien en zei 'Arif wat doe je daar? Jouw waarachtigheid is beëindigd. Kom naar deze kant, hier heb je heel andere werelden, geestelijken'. Na dit verhaal heeft Arif Celebi het volgende gedicht voorgedragen:

*De tijd is gekomen dat ik me zal uitkleden en alleen geest zal worden,
Laat dit lichaam verdwijnen! Wie ben ik?
Als dit lichaam verdwijnt, blijf ik toch leven.*

Eenmaal in Konya aangekomen, voelde Arif Celebi zich niet goed. Hij bezocht het graf van zijn grootvader en sliep daar een tijdje. Hij gaf Aflaki opdracht om de verhalen, anekdoten van zijn vader, grootvader en hemzelf op te schrijven. Op 5 november 1320 in de namiddag heeft Arif Celebi de soeras Ars en Nas hardop gelezen en vertrok uit deze wereld, hij was toen 48 jaar oud. Hij is naast Mevlana begraven.

Van zijn babytijd tot zijn de laatste dag, gedurende 48 jaar, heeft Celebi dingen meegemaakt die met de moderne wetenschap niet te verklaren zijn. Al deze verhalen over hem hebben mij wel nieuwsgierig gemaakt naar zijn ideeën en filosofie. Want hij heeft de nur (licht) van zeven geestelijken. Mijn inschatting is dat weinig mensen in deze wereld dit hebben. Op advies van Sultan Veled zal ik proberen deze mensen en hun boodschap te begrijpen...

Groeten uit Konya...

10 augustus 2014

(*) De informatie van dit deel van het verslag is deels uit het boek van Mevlana kenner Hasan Ozonder; Konya Velileri, overgenomen.

Verslag uit Konya; deel VI

Bijzondere momenten in Konya

Gedurende de zomervakantie en vooral de laatste twee weken in Konya heb ik bijzondere momenten meegemaakt. Graag wil ik het volgende met jullie delen. Allereerst de Lailatul Qadr (Kadir Gecesi) in Konya en de bijzondere toestand op het Mevlana plein, daarna de ochtendgebeden in de Kapu moskee.

Lailatul Qadr

Sommigen van jullie weten dat Lailatul Qadr een zeer waardevolle nacht is, plaats hebbend in één van de laatste tien dagen van de maand Ramadan. Waarom is deze nacht bijzonder? Omdat de Koran in deze waardevolle nacht

(Lailatul Qadr) neergezonden is. Turken beweren dat deze nacht waardevoller is dan duizend maanden. Daarom wordt tijdens deze nacht extra gebeden en tegenwoordig worden zowel op televisie als in moskeeën speciale programma's uitgezonden c.q.

georganiseerd.

Op de laatste Lailatul Qadr hebben wij (twee vrienden uit mijn middelbare schooltijd en ik) gegeten in het Restaurant Mevlevi Sofrasi, tegenover het Mevlana Mausoleum. Op het balkon van het restaurant konden wij zowel de achtertuin van het Mevlana Museum als het plein van de Selimiye moskee zien. Vlak voor de iftar (rond 19.30 uur) komen honderden vrouwen, mannen en kinderen (met hun meegenomen eten) hun plaats innemen op het Mevlana plein. Iedereen wacht geduldig op de Azaan, de oproep tot het avondgebed van de imam of muezzin. De zon gaat langzaam onder. Iedereen is min of meer klaar om het vasten te breken met water of dadels. Nog een paar minuten. De spanning is te voelen. Op deze zwoele zomeravond lijkt het wel feest. Dit maakt men elke dag mee tijdens de Ramadan, vooral de laatste vijf minuten voor het breken van het vasten. Vanwege de drukte is deze iftar nog buitengewoner dan de eerdere iftars. De tijd is aangekomen. De microfoon van de minaret is geopend, dat hoor je. Degene die vast, mag niet eten voordat de muezzin of imam Allahuekber zegt. Op dat moment merk en ervaar jij dat jouw ziel of een deel van je lichaam met Allah verbonden is. Er is sprake van een enorme vreugde en blijdschap. Ik kijk naar rechts en ik kijk naar links, er heerst stilte in het restaurant en op het plein. De glazen zijn vol met water. Omdat het overdag erg warm was, is iedereen geneigd meteen het water te drinken. Je leert de waarde van het water. En het moment dat de muezzin Allahuekber zegt, is het klaar. Dan mag je een glasje water drinken en een paar dadels eten. Vervolgens begin je meestal met een soepje (linzen of yoghurt) en daarna het hoofdgerecht.

Na de iftarmaaltijd liepen mijn vrienden (Musa en Osman) en ik het plein op. Ondanks de drukte konden we daar toch lopen. Daarna zochten wij in de kleine straten een oude en historische moskee om het gebed te verrichten. Alle moskeeën waren vol op die avond. Na ons gebed zijn wij teruggekeerd naar het plein. Er waren honderden mensen bij gekomen. Het was inmiddels half één. De mensen op het plein waren net klaar met het terawih gebed en deden dua (smeebede). Wij deden mee met de dua. Door de drukte konden we niet meer lopen op het plein. Mijn gedachten gingen naar de begrafenisceremonie van Mevlana Rumi die ruim zevenhonderd jaar geleden op het zelfde plein plaatsgevonden had. Ik ging naar de derde etage van een restaurant om een paar foto's te nemen van de menigte op het plein. Dit heb ik dezelfde dag via facebook gedeeld. Rond kwart over één in de nacht begonnen de duizenden mensen met het speciale gebed voor de Lailatul Qadr. Later hoorden we dat het gebed tot vijf uur 's ochtend heeft geduurd. Zij hebben hun sahur (ochtend ontbijt) ook op het plein genuttigd en het ochtendgebed gezamenlijk verricht. Wij waren inmiddels al naar huis gegaan. Het was voor mij een bijzondere avond en nacht. Ik heb voor de eerste keer in mijn leven zo'n menigte op dit plein gezien. Op die avond was Ali Keles uit onze groep ook op het plein aanwezig, dat hoorde ik een dag later.

Het ochtendgebed in de Kapu Moskee

Een van mijn bijzondere en unieke momenten van deze vakantie in Konya waren de ochtendgebeden in verschillende moskeeën. Na de Ramadan heb ik met een aantal vrienden van mij vaak in de Kapu moskee het ochtendgebed verricht. Jullie weten ongetwijfeld dat moslims vijf keer per dag op vastgestelde tijden bidden. Eén ervan is het ochtendgebed dat ook wel al-Fajr genoemd wordt. Het is de tijd tussen de eerste ochtendschemering en de zonsopgang. Het ochtendgebed bestaat uit vier delen (rak'aat) namelijk twee sunnah(vrijwillig) en 2 farz (verplicht).

Omdat een moskee op slechts 50 meter van ons huis is, word ik elke dag kwart voor vijf 's ochtends wakker door de oproep van de muezzin. De ochtend Azaan duurt in vergelijking met de andere, en vooral die van de avond, erg lang. Tussen de Azaan en het verplichte deel de 'farz' van het ochtend gebed heb je ongeveer dertig minuten voorbereidingstijd. Om goed wakker te worden, doe ik de wassing (abdest) met koud water. Het eerste vrijwillige gebed "sunnah", twee rak'aat doe ik alleen thuis. Daarna kleed ik me aan, stap in de auto en rij richting het centrum, naar de Kapu Camii. Overdag rij ik deze afstand, tussen ons huis en de Kapu Camii' in 25 a 30 minuten. 's Ochtends doe ik er 7 a 8 minuten over. Er is bijna niemand op de weg en in de straten, behalve de mensen die naar moskee gaan om het ochtend gebed te verrichten. Het is de tijd van het ochtendgloren, er komt langzaam beweging in de wereld. De vogels beginnen te fluiten of misschien bidden ze wel. Het is beetje koel, de warmte is nog niet begonnen. Het lijkt als de ochtend van het Ramadan- of het Offerfeest. Zo'n gevoel krijg je gedurende de reis van huis naar de Kapu Camii. Het is dan kwart over vijf in de ochtend. Ik pik onderweg mijn vriend Osman op. Musa komt zelf met zijn auto naar de moskee. Je mag dicht bij de moskee parkeren. Een minuut na aankomst in de Kapu Camii' begint de muezzin met het tweede deel van het ochtendgebed, we waren altijd op tijd. Elke vrijdagochtend is de Kapu Camii erg druk, de laatste week in Turkije waren er ruim 300 mensen aanwezig. Het verplicht gebed duurt met dua's samen ongeveer zeven tot acht minuten. Na het gebed begroeten mensen elkaar. Eén keer per week wordt voor de deur melk uitgedeeld. In de omgeving van de Kapu Camii zijn diverse theehuizen en kleine eethuisjes op dat tijdstip al geopend. Zij wachten op moskeegangers die al trek hebben. En wij hadden altijd trek. Meestal gingen we naar het 'Efe Corba' eethuis. We konden daar kiezen uit 15 verschillende soepen. Na de soep kon men theedrinken voor de deur. Maar wij gingen naar het 'Akise theehuis' omdat men daar de thee op kolenvuur bereidde. De imam van de Kapu Camii kwam hier ook voor de thee. Ondanks dat het pas zes uur in de ochtend was, was het theehuis al druk. Nippend aan onze thee, zagen we de zon langzaam opkomen en het donker liet zijn plaats aan het licht.

Behalve in de Kapu Camii hebben wij het ochtendgebed ook verricht in de Konevi Moskee, de Hoca Fakif Moskee en de Tahir Pasa Moskee. Dit zijn ook historische en

kleine moskeeën in Konya. Graag wil ik jullie wat korte informatie geven over deze moskeeën.

Kapu Camii

Kapu Camii bevindt zich in het centrum, in de oude stad van Konya. De naam 'Kapu' betekent "deur" of "poort". Eén van de poorten van Konya was op de plek van de moskee gesitueerd. De moskee werd in 1658 door een Mevlevi, Pir Hüseyin Celebi, gebouwd. In 1811 werd de moskee gerestaureerd door Konya Mufti's. In 1867 brandde de Kapu Camii en de omliggende winkels af. Een paar jaar later is de huidige moskee teruggebouwd op dezelfde plak. De Kapu Camii is één van de grote Osmaanse moskeeën in Konya.

Konevi Moskee

De Konevi moskee bevindt zich in de Şeyh Sadreddin buurt. Aan de oostkant van de moskee bevindt zich het mausoleum van Sadreddin Konevi. Het mausoleum van Konevi is in de tuin en omsingeld met graven van de studenten van Seyh Konevi. De moskee werd in 1274 gebouwd. Hierover heb ik in mijn eerdere verslagen meer informatie gegeven.

Tahir Pasa Moskee

Deze moskee ligt ten zuiden van de Alaeddin heuvel in het centrum. Het is een kleine moskee met een grote tuin. De moskee is gebouwd door Dursun Fakih, gerestaureerd in 1306 door Tahir Pasa en zijn broer Ali bey. Daarom draagt de moskee de naam van Tahir Pasa. Toen ik in Konya was, bezocht ik vaak deze moskee omdat ons Verenigingsgebouw tegenover deze moskee was.

Hoca Ahmet Fakih Camii

Hoca Ahmed Fakih Camii bevindt zich in Meram aan de achterkant van de suikerfabriek. Binnen de moskee, aan de rechterkant, is de Turbe van Hoca Ahmet Fakih. Volgens Fuat Koprulu, historicus, is Hoca Ahmet uit Horasan naar Konya gekomen. Hij was een jurist maar ook een soefi en heeft een boek de 'Carhname' geschreven. Voor Yunus Emre heeft Hoca Ahmet Fakih de Turkse taal als schrijftaal gebruikt.

20 augustus 2014

Nawoord

Waarde vrienden van Mevlana Rumi,

Hierbij de zesde en (voorlopig) laatste aflevering uit Konya. De vakantie is voorbij.

Ik dacht dat ik binnen zes weken iets over alle geestelijke architecten uit Konya zou kunnen schrijven. Helaas heb ik dat niet gered. De zes weken waren niet voldoende om te schrijven over alle geestelijke architecten. De volgende namen die ook een belangrijke plaats hebben in de geschiedenis van Konya, zijn nog niet aan de orde gekomen:

Tavusbaba, Burhaneddin Dede, Abdullah Bosnavî, Pirebi Sultan, Seyh Ebu Vefa, Mehmed Hadimi Hazreti, Seyyid Harun Veli, Ladikli Ahmed Efendi, Hacı Veyis Zade, Kilci Nuri Efendi...

Wie weet, zal ik ooit nog mijn missie voltooien.

Ik wil jullie nogmaals bedanken voor jullie geduld en uiteraard dhr. van Bommel voor de inspiratie.

Een warme groet voor iedereen,

Veyis Gungor
Augustus 2014